

بنهما و رېځخه ره کانی فرمان به چاکه و جله وگيري له خراپه به شی یه کهم

www.dangiislam.org

تېبینی: ئهم بابته له مالپهړی د. سفر الحوالی وهرگیراوه و کراوه به کوردی.

1. گرنگی فرمان به چاکه و جله وگيري له خراپه.

الحمد لله الذي خلق السموات والأرض وجعل الظلمات والنور ثم الذين كفروا بربهم يعدلون، وصلى الله وسلم وبارك على عبده ورسوله محمد الأمين، الذي أمر بالمعروف ونهى عن المنكر، وجاهد في الله حق جهاده حتى لحق بالرفيق الأعلى، وعلى أصحابه الكرام الذين اهتدوا بهديه، وتمسكوا بسنته، وجاهدوا في الله كما جاهد حتى وصل إلينا هذا الدين، فنحمد الله تبارك وتعالى على نعمة الإيمان، ونسأله عز وجل أن يجعلنا من التابعين لأولئك السلف الكرام، إنه سميع مجيب.

به پراستی بابته تی فرمان به چاکه و جله وگيري له خراپه به یه کهم کارو خاله هره گرنگه که نه که پیویسته بانگخوازن و ناموزگاریکه ران و دوانده ره کان گرنگی ته وای پیی بدن، فرمانی که له فرمانانه ی که خوا (سبحانه و تعالی) دایناوه له سهرمان، به لکو فرمانی که که زور فرمانی تری پیوه بنده و جی به جیکردنیان له سهر به جیهینانی ئهم وه ستاوه، وه نه گهر وورد بیربکه ینه وه نه بینین که هیچ فرمانی که جی به جی نابیت وه هیچ کاریکی خراپ و ناشه رعی ناتوانیت قهده غه و به ربه ست بکریت به فرمان به چاکه و جله وگيري له خراپه (الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر) نه بیت، له بهرئوه خوی گهره (سبحانه و تعالی) فرمانی بهم ئوممه ته پیروزه داوه و فرمویه تی: **﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْذِّبْرِ وَيُخَوِّفُونَ بِالْمَوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾** [آل عمران: 104] پیویسته له ئیوه ئوممه تی پیک بیت، یاخود به هه مووتان ئوممه تی بن که بانگه واز بکن بو خیر وچا که، فرمان بدن به هه موو کاریکی باوو دروست، قهده غه ی هه موو نادرو سته که بکن، وه هه رئاوه نه سهر فرازن {ئین جا هه ردوای ئه وه باس له ریژداری و پله به رزی ئهم ئوممه ته نه کات که به هو ی فرماندانی به چاکه و قهده غه کرد نی بو خراپه وه به ده ستی دینیت و نه فرمویت: **﴿كُنْتُمْ خَوَافَةَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَوْفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾** [آل عمران: 110]. (به پراستی) ئیوه چاکترین ئوممه تی کن که (بو سوودی) خه ل کی هیئراونه ته مهیدانه وه، چون که فرمان به چا که نه بدن و قهده غه ی خراپه نه کهن و باوه پری دامه زراوتان به خوا هه یه. جا نه گهر بیر لهم ئایه ته بکهینه وه نه بینین که فرمان به چاکه و قهده غه کردنی خراپه له پییش باوه ربوون به خوادا هاتووه.

وه هه موو موسلمانانیش نه زانن که هیچ شتیکی نیه پییش باوه ربوون به خوا بکه ویت، ده ی که واته بوچی لهم ئایه ته دا پییشکه و تووه؟

له بهر نه وه ی که ئایه ته که باس له چاکترین و پله به رزترین کار نه کات، وه باس له و تاییه تییه نه کات که ئهم ئوممه ته بوته خاوه نی که ئوممه ته کانی تر نییا نه، له بهرئوه کاره تاییه ته که پییشکه و تووه ئنجا له دوایدا باوه به خوا بوون هاتووه که بنچینه یه که و هیچ کاریکی به بی نه و

بنچینه یه وه رناگیریت، هه ر بویهش ئه ببنین که خوی گه وره باسی خاوه نانی کتیبمان بو ئه کات که چو واز هیان له چاکه و قه ده غه نه کردن له خراپه بو ته خو و پره وشتیان و خوی گه وره ش به هوس ئه وه وه نه فره تی لی کردوون، خوا (سبحانه و تعالی) ده فره مویت ﴿لَعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ﴾ * کائوا لا یتلهون عن منکر فعلوه ﴿المائدة: 78-79﴾ {نه فرین کراوه له وانیه که بی باوه ربوون له نه وه ی ئیسرائیل له سه زاری داودو عیسای کوری مهربه، ئه مهش له بهر ئه وه که ئه وان یا خی و سه رکهش بوون و ده ستریزیان ده کرد * ئه وان قه ده غه ی به کتریان نه ده کرد له خراپه و تاوانیک که ده یان کرد} ئنجا خوی گه وره روونی ئه کاته وه که نه وه کانی ئیسرائیل هه موویان به و شیوه یه نین و یه ک جور نین، ئه فره مویت ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْإِسْرَاءِ﴾ [آل عمران: 113] جا خوی گه وره (سبحانه و تعالی) روونی کردو ته وه که ئه هلی کتاب هه موویان وه ک یه ک زین، به لکو له ناو ئه واندا ئوممهت و که سانیک هه ن که هه لساون به جی به جی کردنی فره مانه کانی خوا، ئایه ته کانی خوا له کاتی شه واندا ئه خویننه وه و کرنوش ئه به ن بو خوی گه وره، وه باوه ری دامه زراویان به خوا هه یه و فره مان به چا که ئه که ن و قه ده غه ی خرا په ئه که ن ئه که ن، جا ئه وان (واته باوه رداره کانی ئه هلی کتاب) به وشیه یه وه سفیان کراوه به وه ی که باوه ریان به خوا هه یه و فره مان ئه ده ن به چاکه و جله وگیری ئه که ن له خرا په، که ئه مه حاله تی کی شروشتیه وه باوه ر به خوابوون پی ش کاره کانی تر ئه که ویت، هه موو گه لانی تری پی و ه سف ده کری واته باوه ر به خوا بوون بویان له پی ش فره مان دانیان به چاکه و نه هی کردنیان بووه له خرا په، به لام ئه م ئوممه تی ئی سلامه چون که بو ئه وه هاتونه ته بوون و به رنامه که یان بو ئه وه یه خه لکی له تاریکیا یه کانه وه به ره و رووناکی به رن، وه چون که پایامه که ی موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) په یامیکی جیهانیه و بو گشت مرو فایه تی هاتوو، ئه وه یه که م کاریک که له سه ر ئه م ئوممه ته پیو پی سترکراوه برتی یه له فره مان کردن به چاکه و قه ده غه کردن له خرا په، وه جیا که ره وه ی ئه م ئوممه ته له گه ل ئوممه تانی تر دا ئه م خاله یه، و ئه مه یه که ئه م ئوممه ته ی پی تاییه تمه ند کراوه و فره مان لی پی دراوه که پی هه ل سی له کاتی کدا که ئوممه ته کانی تر که مته ر خه مییان تیا کردوو و به جیان نه هی ناوه.

■ په یوه ندی فره مان به چاکه و قه ده غه کردنی خراپه به ناوه روکی دینه وه.

فره مان به چا که و جله وگیری له خرا په کاتی ک گرنگیه که ی به ته وای ئه زانریت، که بزاندین کروک و راسته قینه ی ئه م ئاینه مان بو رو شن بینه وه، کاتی ک که بزاندین راستی و حه قیقه تی بانگه وازی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) چی بووه بو چی شتی خه لکی بانگه یشت کردوو. جا کاتی ک زانیان که ئه م ئایینه له سه ر بنچینه ی لا اله الا الله به نده و، وه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هه موو پیغه مبه رانی پی ش ئه ویش ته نها بو ئه وه هاتوون و نیردراون که خه لکی بانگه یشت بکه ن بو تی گه یشتن و به جی هی نا نی مانا کانی ئه م وشه یه گه وره و پیروژه (وشه ی یه کخوانا سی)، وه جیه او تی کو شانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) گشتی بو ئه وه بووه که وشه ی یه کتا په رستی به جی بی ت و له ژیا نی خه لکدا به رجه سته بی ت و ره نگ بداته وه، وه ک خوی گه وره ئه فره مویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُون﴾ [الانبیاء: 25]. {ئیمه پی ش تو هیچ پیغه مبه ریکمان ره وان نه کردوو، که وه حیمان بو نارد بی ت به وه ی که: بیگومان هیچ خوایه ک نیه جگه له من و ده بی ت هه ر من بیه رستن}. وشه ی لا اله: ئه مه نه فی کردن و توردان و واز هی نا نی هاوه لگیری و هه موو ئه وانیه به دوا یه وه دین له تاوان و سه رپیچییه کانی دی. وه لا اله: جیگیر کردن و دانپیانانی ته و حیدو یه کتا په رستییه.

وه گه وره تر ین کرداری چاک که پیوی سته بانگه شهی بۆ بکر یت یه کتاپهر ستييه، ههروه ها گه وره تر ین کرداری خراپ که پیوی سته قه دهغه بکریت و نه هی لی بکریت و نه هی لریت هاوبهش بریار دانه بۆ خوی گه وره ئیجا دوی ئه وه تاوانه کانی تر دین.

جا ئه گهر ئه وه مان زانی که پیغه مبه ر (صلی الله علیه و سلم) له گه ل هاوه له به ریزه کانی دا هه موو ژیانیان بری تی بووه له بانگه شه کردن بۆ ته وحید و یه کتاپهر ستي، وه بۆ بلاو بونه وهی سونه ت و نه هیشتن و دژایه تی کردنی بیدعه و فه رماندان به گویرایه لی خواو سه ریچی نه کردنی فه رمانه کانی، ئه و کاته ئه زانی و باش له وه تی ئه گه ین که چۆن هه موو ژیانیان بری تی بووه له فه رمانکردن و باگه شه کردن بۆ چاکه و قه دهغه کردن و نه هیشت نی خراپه کاری له ناو خویان و کۆمه له که یاندا، وه چینی دوی ئه وانیش هه ر به هه مان شیوه شوینپیانی هه لگرتوون و به هه مان په یه وهی ئه واندا هه نگاویان ناوه.

❑ کاریگه ری وازه یان له فه رمان به چاکه و قه دهغه کردنی خراپه.

کاتیك ئیسلام سه رله نوئ نامۆ بووه، دروشم و مه شخه له کانی کزبوون، وه هه لگرتنی ئیسلام وای لی هات که پاراستنی وه ک ئه وه وابی ت که چۆن پشکو یه کت به ده ست گرتبی ت چه ندیک به ئازاره و ئه شکه نه جه بی ئاوه هاش پا به ند بوون به م ئاینه و زیندوو کردنه وهی دروشمه کا نی تو شی ئه شکه نه جه و تو نج و ده ردی سه ریت بکه ن، وه ئی تر له ده رنه جا می هه لنه سان به و کاره پیروژه (فه رمان به چاکه و نه هیشت نی خرا په) خراپه کاری و تاوان له ناو مو سلما ناندا بلاو بووه، وه کو ئه وهی تو شی نه وه کا نی ئی سرائیل بوو تو شی ئیمه ش بو ب یت - په نا به خوا له وهی که نه فرینی خوا دابه زینه سه ر ئه م ئوممه ته وه ک دابه زیه سه ر ئوممه ته کانی تر- به راستی له بیرمان چۆه که خوی گه وره ئیمه ی تایبه تمه ندرک دووه به گه وره ترین و شیاو ترین سیفه تی ک که فه رمانه به چاکه و قه دهغه یه له خرا په، وه له بیرمان چۆه که جیهاد له پیناوی خوا دا که گه وره ترین پله ی گیان به خشنین و خو به ختکردنه بۆ ئه وه فه رمانی پی دراوه و واجب کراوه که خوا به تا ک و ته نها یی به ر ستری ت، وه له پیناوی فه رمان دان به چاکه و نه هیشتن و قه دهغه کرد نی خراپه دا فه رز کراوه، له به ر ئه وه خوی گه وره ئه فه رموی ت: ﴿ اِنَّ الَّذِیْنَ یُفَاتِلُوْنَ بِاَنَّهُمْ ظَلَمُوْا اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی نَصْرِهِمْ لَقَدِیْرٌ ۝۳۹﴾ [الحج: 39] {مۆله ت دراوه بو باوه ردارانه ی شه ریان پی ده گیرن، که بجه نگن به ره له ستي بکه ن چون که به راستی سته م لی کراون، بی گومان خوا ده سه لاتی هه یه که سه ریان بخات و سه رکه و تنیان پی به خ شیت}. دوی ئه وه یه ک سه ر وه سفی ئه و نه ئەکات که رپیان دراوه بجه نگن و جیهاد بکه ن به م وه سفه که ئه فه رموی ت: ﴿ الَّذِیْنَ اِنْ مَكَانَهُمْ فِی الْاَرْضِ قَامُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللّٰهُ عَقَبَةُ الْاُمُورِ ۝۴۱﴾ [الحج: 41]. {ئه وانه ی که ئه گه ر پایه دارمان کردن له زه ویدا نو یژو دروشمه کان به چا کی راده گرن، زه کات ی ش به ته وای ده دن، فه رمان به چا که ده که ن و قه دهغه له خرا په ده که ن، سه ره نجامی هه موو کاری ک ی ش هه ر بۆ لای خوا ده گه ر یته وه}.

مرؤ فی مو سلما ن له سه ره تای بانگه وازو سه رده می لاوازی شیدا ده ب یت فه رمان بدا به چاکه و قه دهغه ی خرا په بکات، هه روه ک یه که م کاری کی مو سلما ن ئه یکات دوی به جی هی نا نی نو یژو زه کات فه رمان به چاکه و قه دهغه کردنی خراپه یه.

ئه وه نده به سه که بزانی ت که تو له هه موو حاله ته کانی ژیان تا ئه م کاره ت له سه ر پیوی ست کراوه و ده بی که مته رخه می تیانه کری ت، به لانی که م ده بی ته فه رزی کی عه ینی واته ده بی ت فه رمان به

خۆت بکه یت به چاکه و بهرگری خۆت بکه یت له خراپه، که ئه مه فهرمانیکی سهرشانی هه موو یه کیکه.

یذا دواى ئه وه وه کو پیغه مبه ر (صلی الله علیه و سلم) ئه فهرمویت: {من رأى منكراً فليغيره بیده، فمن لم يستطع فليساته} مسلم (49) عن أبي سعيد. {هه ر کهس له ئیوه کاریکی خراپ و نابهجیی بینی، با به دهستی قه دهغه ی بکات و نه یه یلایت، جا ئه گه ر نه یتوانی به دهست ئه وه به زمانی} ئینجا پله ی سیهم دیت که به ته نانهت ئهم پله ی سیهمه لای زۆربه ی موسلمانان ونه و بایه خى پی نادهن که ئینکار کردن و پی ناخۆش بوونه به دل.

فه رزی عه ی نه له سه ره ره موسلمانیک ده بیئت فه رمان به چاکه و قه دهغه ی خراپه بکات، له مالى خویدا، له وه ی له ژیر ده ستیایه تی، له قوتابخانه، له هه ر کاریک که دهستی پیی ئه گات و توانای به سه ریدا هه یه که به دهست بیگۆریت ده بیئت بیگۆریت، وه له سه ره هه موو ئوممهت فه رزه که کهسانیکی تیا بن هه لسن به فه رمان به چه کاو قه دهغه کردنی خراپه.

ئه لیم: کاتیک ئهم راستی و فه رمانانه له م ئوممه ته ون بوون و فه رامۆش کران، حالى موسلمانان وایان لی هاتووه وه ک ئه وه ی به ئاینه که یان نامۆ بن و هیچ لی نه زانن وایه، سوننهت بووه به بیده و بیده ش له جیی سوننهت کاری پی ئه کریت، وای لی هاتووه که هه ندیک تاوان بووه به نیشانه ی ئه وه ی که بکه ری ئهم تاوانه که سیکی باشه، یان سروشتی له سه رخویه، یان که سیکی کۆمه لایه تیه و توندپه وو و شک زیه، وای لی هاتووه کاتیک یه کیک بانگه شه ی خه لکی ئه کات بو وازه یان له هه ندی تاوان و په وشت و خووی ناپه سه ند چه نده ها تۆمه تی ئه خه نه پال و چی و چی تیا ئه دۆزنه وه، وه به هه موو شیویه که ئه که ونه سه رزه نشت و سه رکۆنه کردنی.

جا چۆن گه شتینه ئهم حاله؟ وه چاره سه ری ئهم حاله ته چۆن و به چی ئه کریت؟

■ گرنگی پونکردنه وه ی بنه ماکانی فه رمان به چاکه و قه دهغه ی خراپه.

ئیمه له م بابته دا نامانه وئ قه له فه رمان به چاکه و قه دهغه له خراپه بکه ین له خودی خویدا، یان چۆنی تی فه زربو نی و هوکمه کا نی به دریزی، به ل کو ق سه له سه ر چه ند بنه مایه ک یان زه وابتیکی فه رمان به چاکه و قه دهغه کردنی خراپه بکه ین؟

له وانه یه بلین: ئایا شتیکی باشه له که ل که می ئه وانه شدا که فه رمان ئه که ن چاکه و قه دهغه ی خراپه ئه که ن ئی مه ق سه له سه ر بنه ماو بنچینه کانیا ن بکه ین؟ وه ئایا فه رمان به چاکه و جله وگیری له خراپه و بلاوه و په ره ی سه ندووه تا کو هه لسین به دانانی هه ندی بنه ماو بنچینه بو چونی ته هه لسان به و کاره پیروژه؟

ئه لیم: به راستی ئهم ئوممه ته تائیستاش له بی ئاگایی و ونیونیکدایه له م کاره پیروژه، مه گه ر ئه وانه ی خوا ره د می پی کردوون، به لام ئه مه ئه وه ناگه یه نی که واز له پونکردنه وه ی ئهم بنه مایا نه بیین که ئهم کاره پیروژه یان له سه ر به نده، ه وى با سکردن و پونکردنه وه شی له وانه یه بگه رپه ته وه بو ئه و گه رانه وه و ته ویه کردنه ی که له لایه ن زۆریک له گه نجان و خوشکانی موسلمان سه ری هه لداوه ده ستی پی کردووه که مژده یه کی خۆشه بو ئهم ئوممه ته که گه نج و لاوه کا نی به ره و دی نی خوا ی گه وره بگه رپه نه وه، گه رانه وه ی لاوان بو ئی سلام مانای ئه وه یه ئهم

ئوممەتە لە گزنگى بەرەبەيانىكى نويدا ئەزى، ئەبىزىن كە ئەو ستەم و ناپەوايىيەى كە بە سەر ئەم ئوممەتەدا ھاتووە تارىكى پېش ھاتنى پوناكى و بەرەبەيانە، ئېش و ژانى لە داىك بوونى نەوہيە كى نوپى دە ستە مەچە كى قورئانە كە بە ھىچ شىوہيەك لۆمەى لۆمە كەران واى لى ناكات لە بەردەم واجبى فەرمان بە چاكە و قەدەغە كردنى خراپەدا سستى و كەمتەرخەمى پرووى تى بكات.

جا لە پېناوى ئەو نەوہيەيەى كە چاوہرئ ئەكە بىن لە داىك بىت، وە لە پېناوى ئەو كۆمەلە كەمەى كە فەرمان بە چاكە دان و قەدەغە كردن و نەھىشتنى خراپەيان كردۆتە ھىواو مەبەستى خويان لە ژياناندا، ئەم بابەتە روون ئەكەينەوہ تاكو رېگە لە بەردەمياندا رۆشن بىت و لىلى و تەم و مژى تيا نەبىت، تاكو لەم كارە گەورەدا رېيان لى تىك نەچىت و ون نەبن، ئەو كاتە خوا نەكات لىيان بويان بگەرپت بە خراپەيەكى ترو پىويستى بە چارەسەر كردن بىت.

بە راستى بنەماو بنچىنەكانى ئەم بابەتە پىويستى بە زياتر لە پاو بوچونىك ھەيە، چونكە كۆمەلە دۆزو مەسەلەپەكن لە زۆربەى كاتدا لە شوپن ئەو بەرژەوہنديانەوہ دىن كە ئەم كارەيان پى جى بە جى ئەبىت، بەرژەوہنديەكانىش بە پى ژىرى و كات و حالى ھەر كەس و شوپنىك گورانىان بە سەردا دىت، جا لە بەر ئەوہ لە سەر ھەموومان پىويستە كە ھەول بەدە بىن و بىر بكەينەوہ و رېگەچارەى گونجاو و شەرى بدۆزينەوہ، ھەركەسيك توانى بە يارمەتى خوا بگاتە بە جى ھىنانى بەرژەوہنديە شەرىيەكان لەم بوارەدا ئەوہكارىكى گونجاوى بەرھەم ھىناوہ و بۆتە ھوى لادا نى خراپەو تاوان لە سەر بەندەكانى خوا، ئى تر پىويستە كە ھەموومان لە يەكەم ھەنگاوەوہ دەست پى بكەين تا ئەگەينە مەبەست.

ئومىدەوار بىن خواى گەورە ھەموو برايا نى كاركەر و ماندوو نەناس لەم بوارانەدا پىرو شىن و مووہفەق بكات – كە ئەو زاتە بە بە توانا يە بە سەر ئەوہدا- بۆ ئەوہى ئەم بوارە تەواو مافى خوى پى بدرى و تەواو كەرى كەم و كورپىيەكان بىت، كە ئەمە بە راستى پىويستى سەرشانى ھەموومانە.

چاوہرپى بەشەكانى دىكە بىن إن شاء اللہ بەم زووانە.